Պարոն Գ. Չիլինգարյան ին
ստորաբաժանման ղեկավարի անուն, ազգանուն

Խնդրում եմ տեղեկացնել հանձնաժողովի անդամներին, աշխատակազմի ստորաբաժանումների ղեկավարներին, ինչպես նաև նախապատրաստել հակիրճ զեկույց՝ գործակարգավար. խորհրդակցությանը ներկայացնելու համար

Տիկին Ն.Գաբրիելյանին՝ Ի գիտություն

Մ.Մեսրոպյան

«19» Հոկտեմբեր 2025թ.

ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի նախագահ Մեսրոպ Մեսրոպյանին

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

1. Գործուղվող անձանց անունը, ազգանունը՝

- Գարիկ Չիլինգարյան:

2. Զբաղեցրած պաշտոնը՝

- հանձնաժողովի նախագահի խորհրդական,

3. Գործուղման վայրը և ժամկետները՝ 2025 թվականի նոյեմբերի 12-14-ը, Ֆրանսիա, Փարիզ քաղաք:

4. Հրավիրող կողմը՝ Էներգետիկ համայնքի քարտուղարություն (EnCS), Միջազգային էներգետիկ գործակալություն (IEA), Եվրոպական հանձնաժողով (EC):

5. Գործուղման նպատակը՝ Մասնակցել «Վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսների շուկայական ինտեգրում. ճկունություն և ակտիվ սպառողներ» տարածաշրջանային աշխատաժողովին, որի նպատակն էր բարելավել Արևելյան գործընկերության երկրների քաղաքականության մշակողների պատկերացումները էլեկտրաէներգիայի շուկաներ վերականգնվող էներգիայի ինտեգրումը խթանող հիմնական գործոնների մասին՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով ճկունության և ակտիվ սպառողների դերին այս առումով: Աշխատաժողովի նպատակն էր նաև ամփոփել էլեկտրաէներգիայի շուկայում վերականգնվող էներգիայի, մարտկոցների, ակտիվ սպառողների և էներգետիկ համայնքների ակտիվ մասնակցությունը խթանող իրավական/տեխնիկական սխեմաները և քաղաքականությունը:

6. Քննարկված թեմաները՝ Էլեկտրաէներգետիկական շուկայում վերականգնվող էներգիայի ինտեգրմանը նպաստող հիմնական գործոնները՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով ճկունության և ակտիվ սպառողների դերին: Աշխատաժողովի ընթացքում քննարկվեցին իրավական և տեխնիկական սխեմաները, ինչպես նաև կարգավորող քաղաքականությունը, որոնք կարող են նպաստել Արևելյան գործընկերության երկրներում շուկայի ինտեգրմանը:

Միջազգային փորձագետների կողմից ներկայացվեց թեմայի վերաբերյալ միջազգային փորձը և ուսումնասիրությունները՝ ակտիվ սպառողների, էներգետիկ համայնքների, մարտկոցների, ճկունության և պահանջարկի արձագանքման ներդրման, ինչպես նաև փոխանցման և բաշխման ցանցերում ճկունության մեխանիզմների ինտեգրման վերաբերյալ:

7. Հանդիպումները, ելույթները՝ Հայկական պատվիրակությունը ներկայացրեց Հայաստանում ՎԷԱ-ի ինտեգրման և ճկունության ստատուս քվոն՝ կենտրոնանալով «Հայաստանում վերականգնվող էներգիայի շուկայի ինտեգրման արագացման վրա. ճկունությունը և ակտիվ սպառողի հրամայականը» թեմայով: Հայկական ներկայացման հիմնական կետերն էին՝

Էներգետիկ անվտանգություն և վերականգնվող էներգիայի զարգացման նկրտումներ. Հայաստանի կախվածությունը ներմուծվող վառելիքից (էլեկտրաէներգիայի արտադրության մոտ 70%-ը) անվտանգային ռիսկ է ներկայացնում: Սա հանգեցրել է տեղական վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների զարգացմանն ուղղված ռազմավարական անցման՝ մինչև 2030 թվականը մինչև 1 ԳՎտ արևային հզորություն ինտեգրելու նպատակով (հսկայական տեղաշարժ՝ հաշվի առնելով, որ ՀՀ-ում գագաթնակետային բեռը կազմում է մոտ 1300 ՄՎտ):

Շուկայի ազատականացում. 2022 թվականից գործող մեծածախ շուկայի կառուցվածքը ներառում է օր առաջ շուկան (ՕԱՇ), հավասարակշռման և օժանդակ ծառայությունները (ՕԾ)՝ ճկունություն ապահովելու համար:

Ապակենտրոնացված ճկունության համար իրավական բացերի լուծում. Ներկայումս Հայաստանում գործող իրավական շրջանակը միայն պասիվ դեր է

նախատեսում ինքնավար արտադրողների (պրոզյումերների՝ արտադրող-սպառողների) համար: Սակայն, առանց իրավական կարգավիճակի, փոքրածավալ, բաշխված ճկունությունը չի կարող ագրեգացվել կամ առևտրային մասնակցություն ունենալ նոր շուկաներում: Այդ իսկ պատճառով, «Էլեկտրաէներգետիկայի մասին» նոր օրենքի նախագիծը սահմանում և լիազորում է «ակտիվ սպառողներին», «ագրեգատորներին» և «էներգիայի պահեստավորման համակարգերին»: Այնուամենայնիվ, որոշ իրավական բացեր մնում են. դեռևս մշակված չեն հստակ սահմանումներ կամ շրջանակներ «էներգետիկ համայնքների» համար, որոնք նույնպես ճկունություն ապահովելու կարևոր տարր են: Սակայն, այս ուղղությամբ մեկնարկային կետ կարող են համարվել գործող կանոնների շրջանակներում գործող «ինքնավար խմբերը»:

Թվայնացում և պահանջարկի արձագանքում (ՊԱ). Հայաստանի տեսլականն է ստեղծել ժամանակակից, ճկուն և սպառողակենտրոն էլեկտրաէներգետիկ համակարգ, որտեղ վերականգնվող էներգիան լիովին ինտեգրված է, և քաղաքացիները ակտիվորեն մասնակցում են արտադրությանը և պահանջարկի կառավարմանը: Տեխնիկական տեսակետից, Հայաստանը զգալի ենթակառուցվածքային արդիականացում է իրականացրել՝ բաժանորդների մոտ 70%-ի մոտ արդեն տեղադրվել են էլեկտրոնային հաշվիչներ: Սակայն ճկունության առումով դինամիկ սակագների (օրինակ՝ օգտագործման ժամանակից կախված գնագոյացում) կամ մեծածավալ պահանջարկի արձագանքման խթանների ներուժը մեծ մասամբ չի օգտագործվում, ինչը կբարելավեր էներգետիկ անվտանգությունը և կնվազեցներ ցանցի հզորացմանն ուղղված թանկարժեք ներդրումների անհրաժեշտությունը:

Էներգիայի պահեստավորման համակարգեր. Հայաստանը ներկայումս քննարկում է մարտկոցային կուտակման համակարգերի իր առաջին փորձնական նախագիծը մեկնարկելու հարցը (30 ՄՎտ/120 ՄՎտժ կոնֆիգուրացիան ներկայումս համարվում է ամենաօպտիմալը): Շուկայական մրցակցությունը պահպանելու համար նոր օրենքի նախագիծը նախատեսում է խիստ իրավական և ֆունկցիոնալ տարանջատում ՓՀՕ-ների/ԲՀՕ-ների սեփականություն հանդիսացող ցանկացած էներգակուտակման համակարգի համար:

Ճկունության տարածաշրջանային բուֆեր. Հայաստանը ձգտում է ամրապնդել իր դերը տարածաշրջանային էլեկտրաէներգետիկ համագործակցության մեջ՝ փոխկապակցման նոր նախագծերի և շուկայական ինտեգրման նախաձեռնությունների միջոցով: Հայաստանի համեմատաբար փոքր, մեկուսացված էլեկտրաէներգետիկ համակարգի համար տարածաշրջանային չափումը ճկունության համար բացարձակ անհրաժեշտություն է: Դեպի Իրան 400 կՎ էլեկտրահաղորդման գծի և դեպի Վրաստան նոր գծի կառուցումը զգալիորեն կընդլայնի արտահանումը և միջսահմանային հզորությունները՝ ապահովելով համակարգային ճկունության ամենաբարձր մակարդակը, հուսալիության բարելավում և տարածաշրջանային էլեկտրաէներգիայի փոխանակում ու շուկաների զուգակցման երկարաժամկետ հնարավորություններ: Այս գծերի ընդլայնումը կարևորագույն ռազմավարական ակտիվ է: Առևտրային ընդլայնված հզորությունը կգործի որպես կրիտիկական համակարգային բուֆեր: Փոխկապակցման գծերի կառուցմանը զուգահեռ, նոր օրենքի նախագծում արդեն իսկ ներառվել են հարևան համակարգերի հետ էլեկտրաէներգիայի առևտրի հնարավորությունները մեծացնելու համար անհրաժեշտ հիմնական կանոնները:

Ամփոփելով ներկայացվեց կարևոր, անհապաղ քաղաքականության մակարդակի գործողությունները, որոնք Հայաստանը պատրաստվում է ձեռնարկել ցանցի ճկունությունը հաջողությամբ ակտիվացնելու և շուկայական անցումն ավարտելու համար: Առաջինը, **իրավական, կարգավորող և թվային ակտիվացումը** վերաբերում է սպառողներին: Մենք պետք է անցնենք պասիվ զուտ հաշվառումից այն կողմ՝ ընդունելով «Էլեկտրաէներգետիկայի մասին» նոր օրենքը՝ ակտիվ սպառողներին և էներգետիկ համայնքներին սահմանում տալու և ամրապնդելու համար: Միաժամանակ, մենք պետք է պարտադրենք մեր առկա խելացի հաշվիչների օգտագործումը դինամիկ սակագներ կիրառելու համար, վերջապես ազատելով պահանջարկի արձագանքման առկա ներուժը:

Երկրորդ, **էներգիայի կուտակումը (ԷԿՀ)** պահանջում է կարգավորող պարզություն՝ մարտկոցային կուտակման լուծումները աջակցելու համար: Մենք պետք է ապահովենք ներդրողների սեփականության տակ գտնվող կուտակիչների համար շուկայական ոչ խտրական մուտքի և պարտադրենք ՓՀՕ-ների/ԲՀՕ-ների սեփականության տակ գտնվող ցանկացած ակտիվի խիստ տարանջատում՝ շուկայական մրցակցությունը պահպանելու համար:

Եվ վերջապես, **ցանցի արդիականացման և շուկայի ինտեգրման** մեր գործողությունները կենտրոնանում են նաև տարածաշրջանային մակարդակի վրա: Սա ներառում է միջսահմանային փոխանցման հզորության ընդլայնումը և շուկայական կանոնների փոխադարձ համապատասխանեցումը, ինչը կներառի նաև «Կանաչ սերտիֆիկատների» սխեմայի ներդրումը՝ վերականգնվող էներգիայի ծագումը պաշտոնապես հաստատելու համար: Այս հաստատումը կարևոր է միջազգային ստանդարտներին համապատասխանելու, տարածաշրջանային էներգետիկ առևտրին աջակցելու և սպառողների և ներդրողների համար թափանցիկություն ապահովելու համար:

Այս առաջնահերթությունների իրականացումը մեզ հնարավորություն կտա անցնել վերականգնվող էներգիայի հավակնոտ նպատակների պլանավորումից դեպի մրցունակ և դիմակայուն էներգետիկ համակարգի ապահով շահագործում:

8.Հանդիպումների ժամանակ ընդունված որոշումները՝ Աշխատաժողովի ընթացքում կայացած արդյունավետ քննարկումները, միջազգային փորձագետների կողմից եվրոպական և միջազգային լավագույն փորձի ներկայացումը, հատկապես ճկունության ակտիվացման ճանապարհային քարտեզի վերաբերյալ, հանգեցնում են հետևյալ առաջարկվող քայլերին.

Շարունակել համագործակցությունը կազմակերպիչների և գործընկերների հետ: Պահպանել համագործակցությունը Էներգետիկ համայնքի քարտուղարության, Միջազգային էներգետիկ գործակալության, EU4Energy ծրագրի և Եվրոպական հանձնաժողովի հետ՝ ուսումնասիրելու եվրոպական և միջազգային լավագույն փորձը, հատկապես ճկունության և ակտիվ սպառողների ինտեգրման վերաբերյալ: Հարկ է նաև ակտիվացնել Էներգետիկ համայնքի լիիրավ անդամ դառնալու հնարավորության վերաբերյալ քննարկումները:

Քաղաքականության իրականացման ճանապարհային քարտեզ: Առաջնահերթություն տալ քաղաքականության հիմնական գործողություններին.

- **Իրավական և կարգավորող ակտիվացում.** «Էլեկտրաէներգետիկայի» մասին նոր օրենքի ընդունմանը զուգահեռ արագացնել երկրորդական օրենսդրության մշակումը՝ ապահովելու, որ ակտիվ սպառողները, մարտկոցները, պահանջարկի արձագանքը և ագրեգատորները կարողանան արդյունավետ մասնակցել:

- **Թվային ակտիվացում.** Հաշվի առնելով տեղադրված էլեկտրոնային հաշվիչների քանակը, դիտարկել օրվա ժամերի վրա հիմնված սակագների մշակումը՝ պահանջարկի կառավարման ներուժն օգտագործելու համար:
- **Շուկայի ինտեգրում և միջսահմանային համագործակցություն.** Մշակել առևտրային և գործառնական կանոններ՝ առավելագույնի հասցնելու հարևան համակարգերի հետ էլեկտրաէներգիայի առևտրի հնարավորությունները, ներառյալ Կանաչ Հավաստագրերի (Ծագման Երաշխիք) սխեմայի ներդրումը:

Հայաստանն այժմ անցում է կատարում վերականգնվող էներգիայի աճից դեպի վերականգնվող էներգիայի ինտեգրում: Եվ շարունակական գործընկերությունը չափազանց կարևոր է ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ ավելի լայն տարածաշրջանում ճկուն, շուկայական և ԵՄ-ին համահունչ էներգետիկ համակարգ կառուցելու համար:

Գործուղվող ---------- 19.11.2025 ---------- ***Գ.Չիլինգարյան***

(ստորագրությունը, ամսաթիվը)

Հավելված N 3

ՀՀ վարչապետի 2018 թ.

սեպտեմբերի 19-ի N 1230-Ն որոշման

Օրինակելի ձև

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ԳՈՐԾՈՒՂՄԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ

1. Մարմնի անվանումը __Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողով__

2. Գործուղման մասին իրավական ակտի համարը **Հրաման 1030-ՀՆ, 30.10.2025թ**

3. ՀՀ ՀԾԿՀ նախագահի խորհրդական՝ **Գարիկ Չիլինգարյան**

(*թվարկել՝ պատվիրակություն գործուղելու դեպքում*)

4. Գործուղման վայրը **ք.Փարիզ /Ֆրանսիա/**

5. Գործուղման ժամկետները **12.11.2025-15.11.2025 թթ**

6. Գործուղման ծախսերի ֆինանսավորման աղբյուրը՝

1) հրավիրող կողմի միջոցների հաշվին հատուցվող ծախսերը
(թվարկել՝ **ճանապարհածախս, գիշերավարձ**, օրապահիկ և այլն)

2) պետական բյուջեի միջոցների հաշվին հատուցվող ծախսերը
(թվարկել՝ ճանապարհածախս, գիշերավարձ, **օրապահիկ և այլն**)

(*ՀՀ կառավարության 2005 թվականի դեկտեմբերի 29-ի N 2335-Ն որոշմանը համապատասխան*)

(*ընդգծել ծախսերի փոխհատուցման տարբերակը*)

V ա. փաստացի կատարված ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթերի հիման վրա՝ դրանցով սահմանված չափով, բայց ոչ ավելի, քան ցանկով նախատեսված չափերը

□ բ. գործուղման անհատական իրավական ակտով տվյալ գործուղման փաստացի կատարված ծախսերի հատուցման պահանջի համաձայն

Ծախսի տեսակը		Գարիկ Չիլինգարյան	Ընդամենը (հազ. դրամ)
Ճանապար- հածախս	Ավիածառայության տեսակը (էկոնոմ դաս)		-
	Ավիատոմսի արժեքը (դրամ)		-
Գիշերավարձ	Վճարը 1 օրվա համար (արտարժույթով՝)		
	Վճարը 1 օրվա համար (դրամ)		
	Օրերի քանակը		
	Ընդամենը (դրամ)		-
Օրապահիկ	Վճարը 1 օրվա համար (արտարժույթով եվրո)	109	
	Վճարը 1 օրվա համար (դրամ)	48,261	
	Օրերի քանակը	4	
	Ընդամենը (դրամ)	193,043	193.043
Այլ ծախսեր	Հակահամաճարակային նմուշառումների վճար		
	Մուտքի արտոնագրի վճար		-
	Այլ ծախսեր (*նկարագրել*)		
Ընդամենը ծախսեր (հազ. դրամ)		193.043	193.043

Գլխավոր ֆինանսիստի ստորագրությունը,

(հավելվածը լրաց. 23.03.23 N 326-Ն)

Ամսաթիվ **17.11.2025թ.**